Závodní zrychlení: Litobratřice zvyšují užitkovost z 29 na 41 litrů na krávu

V otevřené krajině jižní Moravy, kde černozemní pole přecházejí v téměř stepní horizonty a srážky často nepřesáhnou čtyři sta padesát milimetrů ročně, hospodaří Statek Litobratřice spol. s r. o. Sucho, dlouhá vegetační sezóna a minimum trvalých travních porostů vytvářejí prostředí, které je ideální pro obilniny a kukuřici, ale zároveň klade vysoké nároky na stabilitu krmivové základny a přesné řízení stáda. Právě v těchto podmínkách se během posledního roku odehrála série změn, které zásadně ovlivnily reprodukci, výživu i produkční výsledky.

-redakce-
Foto archiv Statek Litobratřice

Jednatelem statku je Bronislav Formánek. Kromě zemědělství se věnuje motoristickým závodům a podnikání, například jako spolumajitel firmy Ketris.cz. Je zvyklý pracovat v tempu, mít jasně nastavený cíl a očekávat konkrétní výsledky. „Když se něco dělá, musí to být vidět," říká Formánek. Stejný přístup přenáší i do řízení farmy. Právě on dal jasný úkol: posunout chov dojnic dopředu, stabilizovat reprodukci, upravit krmné dávky a připravit stádo na trojí dojení. Úkol svěřil zootechničce Lence Polákové a externímu poradci pro chov skotu Jiřímu Kostkanovi.

Klid stáda je prioritou

Každý den začíná ve stáji. Lenka Poláková prochází stádo a sleduje klid krav, jejich rozložení v prostoru, ochotu lehat, přežvykování i chování u žlabu. „Když většina krav leží a přežvykuje, je to dobrý signál," říká. Vizuální kontrola zůstává základem práce, doplněná produkčními daty a pravidelným vyhodnocováním reprodukčních ukazatelů. Pokud se objeví větší počet stojících krav nebo neklid, je to impulz k detailnější kontrole. „Krávy vám to ukážou samy," dodává Poláková.

Úkoly rozdány, jak je plníme

Jedním z prvních kroků bylo nastavení obratu stáda. U jalovic a nejlepších krav se začaly používat sexované dávky, u krav s nízkou reprodukční perspektivou inseminační dávky masného skotu. Tento postup odpovídá moderním trendům. (Studie De Vriese z University na Floridě /2020/ uvádí, že kombinace sexovaného semene a beef-on-dairy zvyšuje genetický pokrok stáda o dvacet až třicet procent. Journal of Dairy Science /2019/ potvrzuje, že beef-on-dairy strategie zvyšuje hodnotu telat o čtyřicet až sedmdesát procent.) DNB krávy (Do Not Breed neboli nezapouštět či neinseminovat) byly ponechány v produkci. „Bylo zbytečné je vyřazovat, když mohou dál dojit," vysvětluje Poláková. Tento krok umožnil navýšit počet dojnic bez tlaku na porodnu. (PennState Extension /2021/ potvrzuje, že prodloužená laktace u DNB krav je ekonomicky výhodnější než další reprodukční cyklus.)

Bronislav Formánek (vlevo), majitel Statku Litobratřice, spojuje preciznost moderního zemědělství s energií profesionálního motorsportu. Stejný tah na výkon, který ukazuje na závodní trati, přenáší i do řízení farmy – včetně zavedení trojího dojení, které přineslo výrazný růst užitkovosti

Restrukturalizace krmných dávek

Další zásadní změnou byla restrukturalizace krmných dávek. U krav před porodem byl zvýšen metabolizovatelný protein (MP), což mělo zásadní vliv na stabilitu po otelení. Studie Overtona a McArt z Cornell University (2019) uvádí, že vyšší MP v prepartum dávce snižuje riziko ketóz o dvacet pět až čtyřicet procent. U dojnic byla zvýšena energetická koncentrace dávky a zaveden

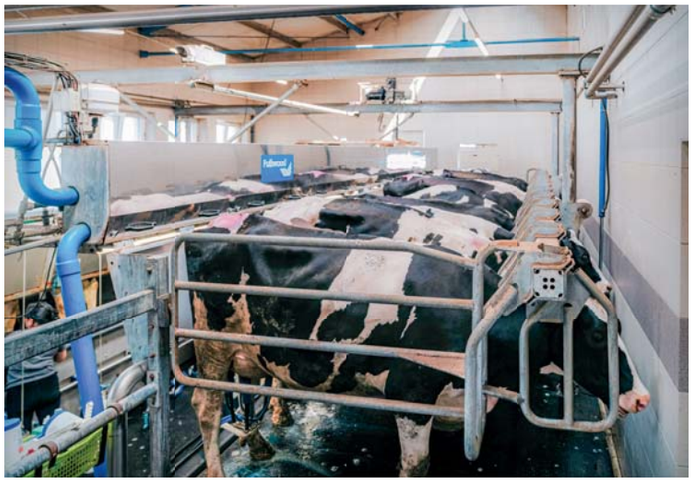

V moderní dojírně Fullwood se podařilo nastavit stabilní rytmus a vysokou hygienu. Právě zde se projevil nejrychlejší nárůst užitkovosti po zavedení třetího dojení

Krávy přecházejí do dojírny klidně a bez stresu, což je jeden z důvodů, proč stádo na trojí dojení reagovalo pozitivně. Stabilní rutina se odrazila v rychlém zvýšení denní produkce

protokol kontroly čerstvě otelených krav. „Kráva musí po porodu rychle nastoupit do laktace. Když to zvládne, zbytek roku je stabilní," říká Poláková. Závěr studie University ve Wisconsinu (2020) potvrzuje, že protokol čerstvě otelených krav je nejúčinnějším nástrojem prevence metabolických poruch

Kontrola čerstvě otelených

Kontrola čerstvě otelených krav zahrnuje měření teploty, sledování ketolátek (BHB), příjem krmiva, přežvykování, hydrataci i stav porodních cest. „Když se něco zachytí včas, je to většinou jednoduché," doplňuje Poláková. Brakace probíhala systematicky a byla propojena s reprodukcí. Cílem nebylo vyřadit co nejvíc krav, ale vyřadit ty správné. „Nešlo o množství, ale o kvalitu," říká Jiří Kostkan. Tento postup umožnil posílit jádro stáda a připravit ho na vyšší zátěž.

První výsledky

Už během zmíněných příprav začalo stádo reagovat pozitivně. Užitkovost rostla měsíc po měsíci – z lednových 29,3 litru na ustájenou krávu se postupně dostala na 34,5 litru v květnu. Podobně rostla i užitkovost na dojenou krávu, která se z 32,7 litru v lednu zvýšila na 38,8 litru v květnu. „Bylo vidět, že stádo je v dobré kondici a že reaguje na změny," komentuje Poláková. Zlepšoval se i zdravotní stav – močovina klesala z 28 mmol/l v lednu na 20,6 mmol/l v květnu, což ukazuje na lepší rovnováhu mezi energií a dusíkem v dávce.

Právě v této fázi začal Bronislav Formánek zvažovat dojení třikrát denně. Nešlo o módní trend, ale o strategii založenou na datech – a také na ekonomice. „Museli jsme si být jistí, že to dává smysl nejen biologicky, ale i finančně," dodává Jiří Kostkan. Vědecké studie ukazují, že trojí dojení má smysl jen tehdy, pokud nárůst užitkovosti překročí určitou hranici. Ekonomická analýza Culotta a Schmidta (1988) uvádí, že aby se trojí dojení vyrovnalo dvojímu po odečtení krmiv

a variabilních nákladů, je potřeba přibližně patnáctiprocentní nárůst produkce. „Tato hranice se snižuje tam, kde je práce levnější, krmiva dostupná a stádo má vysoký genetický potenciál. Naopak tam, kde je práce drahá nebo dojírna kapacitně slabá, se trojí dojení nevyplatí," dodává poradce chovu Kostkan.

Suchostojné krávy mají klidný venkovní výběh s dostatkem prostoru a čistou podestýlkou. Právě kvalitní péče o suchostojné období je jedním z klíčových faktorů, proč se stádo po zavedení trojího dojení rychle stabilizovalo a zvýšilo užitkovost

Ekonomický smysl to začalo dávat

V Litobratřicích byla situace jiná. Dojírna měla dostatečnou kapacitu, tým byl stabilní a stádo reagovalo na změny výborně. „Když jsme viděli, jak užitkovost roste už během příprav, začalo to dávat smysl i ekonomicky," říká Bronislav Formánek. „Zahraniční studie uvádějí, že trojí dojení zvyšuje nádoj o osm až patnáct procent, což odpovídá i meta-analýze šestnácti pokusů, kde byl průměrný nárůst 2,23 kilogramu mléka denně. Absolutní výnos tuku a bílkovin je vyšší, i když procento tuku bývá o něco nižší. Příjem sušiny se přitom mezi dvojím a trojím dojením neliší – krávy nežerou více, jen jinak rozdělují energii," vysvětlil k tomu Jiří Kostkan.

Dojení třikrát za den bylo spuštěno 19. května. A reakce stáda byla vidět prakticky okamžitě. Zatímco v květnu dosahovala dodávka mléka na dojenou krávu 38,8 litru, už v červnu – tedy po přechodu na trojí dojení – se užitkovost ustálila na hodnotách odpovídajících 41 litrům na dojenou. Nárůst o více než dva litry na krávu a den tak přesně odpovídá výsledkům zahraničních studií i ekonomickému prahu rentability. „Bylo to vidět hned. Krávy reagovaly rychle a stabilně," komentuje Poláková. Podobně rostla i užitkovost na ustájenou krávu, která se z květnových 34,5 litru posunula na dnešních 36 litrů.

Areál Statku Litobratřice ukazuje moderní provoz, který dokázal trojí dojení integrovat bez komplikací. Kombinace kvalitní TMR, dobré organizace a stabilního managementu přinesla měřitelný růst užitkovosti

Nastavený směr přinesl své ovoce

Reprodukční ukazatele se stabilizovaly: inseminační interval se aktuálně pohybuje kolem 75 dní, servis perioda kolem 97 dní a věk při prvním otelení kolem 23,3 měsíce. Ztráty telat se drží kolem osmi procent, což je na velký podnik velmi dobrý výsledek. Současně došlo ke snížení ceny krmné dávky díky lepšímu využití vlastních krmiv, snížení podílu sóji a optimalizaci minerální výživy. „Nešlo o to, dávat víc, ale dávat přesně," podotýká Jiří Kostkan.

Statek Litobratřice dnes ukazuje, že zlepšující se ukazatele nejsou výsledkem jedné změny, ale kombinace každodenní práce ve stáji, přesné výživy, stabilní reprodukce a jasně nastaveného směru. Závodnický přístup jednatele, systematická práce zootechniky a pravidelné kontroly vytvořily prostředí, ve kterém se produkční výsledky zlepšují přirozeně a udržitelně. ■